

LUUTSINAPÄEV

Mari-Ann Oviir, Kaarli kooli lasteaija õpetaja

Püha Lucia mälestuspäev ehk luutsinapäev tuletab meile meelde valguse võitu pimeduse üle ja juhatab sisse jõuluaja. Kui Eestis lippavad valgesse rietatud kadrid ringi kadripäeval, siis Rootsi kombe kohaselt riidetakse valgetesse maani üripidesse Lucia-päeval.

Õösel, kui tähistaevas hakkab tuhmuma, kõnnib valge neiu unne suikunud majade vahel... See on valguse neitsi Lucia ja see öö kuulub temale... Lucia jätab igale uksemademele korvikese küpsetisega ja hommikul ärkavad pered mõnusa safranilõhna peale. On Santa Lucia päev – üks kõige ilusamaid ja armastatuid pühasid Skandinaavias.

Püha Lucia päev sümboliseerib valguse võitu: üksainus küünlaleek annab valgust ja jõudu, võites pimeduse ja andes lootust aasta kõige pimedamal ajal. Tegu on sellise armsa päevaga, kus märgatakse headust ja ollakse rõõmsad.

Moodne Lucia küünlakrooniga juustes on aga tegelikult inspireeritud jutustusest, kus räägitakse, et Lucia viis pimedatesse kongidesse vangidele süüa. Ta asetas küünlakrooni pähe, et saaks kätte võtta nii palju toitu kui võimalik. Sitsiilias, Püha Lucia sünnimaal tähistatakse jõulutraditsiooni nii, et lapsed viivad pühakule ja tema “lendavale eeslile” (jõuluvana põhjapõdra sealne vaste) toitu. Kui laps peaks teda nägema, puistab Lucia legendi kohaselt lapsele midagi silma ning see viib korraks silmanägemise. Nimi Lucia tuleb ladinakeelsest sõnast „lux” (omastavas käändes “lucis”), mis tähendab „valgust”.

Ka Eestis on luutsinapäeva tähistatud rannarootsi aladel. Uuesti kerkis püha tähelepanu alla 1980. aastatel, pärast peaaegu sada aastat kestnud vaheaega – siis hakati püha tähistama Tallinnas ja kunagistel eestirootslaste asualadel. Päeva endisest tähendusest olid 19. sajandi rahvakalendrisse jäänud vaid mitmesugused ilmaendid. Tuntud on vanasõna **Mart matab, Kadri katab, Luutsi tuleb luuaga, Toomas tuiskab taga täis**, mis näitab, et lund leidub siis kindlasti. Lääne-Eestis ja saartel käisid ringi luutsid – maskeeritud jõulusandid. Arvatakse, et Eestisse saabus luutsinapäev dominikaani ja frantsiskaani mungaordude kaudu, kes austasid väga Luciat.

Lucia sündis 3. sajandil ning kasvas üles rikkas Sitsiilia peres. Tema isa suri, kui tüdruk oli väike ja ta kasvas üles emaga. Juba väiksena andis tüdruk vooruslikkuselubaduse, sellest kellelegi siiski rääkimata. Kui Lucia vanemaks sai, lubas ema ta naiseks noormehele, kes oli Luciasse armunud tema ilusate silmade pärast. Lucial õnnestus kihlus edasi lükata ja ta palus abi ka Jumalalt. Siis haigestus tema ema veritsustõppe, mida kellelegi ei õnnestunud ravida. Lucia veenis ema minema palverännakule Cataniasse pühak Agata hauale. Seal olevat Agata end Luciale ilmutanud ja öelnud: “Miks palud sa minult midagi sellist, mida saad

ise oma emale anda? Sinu usk on teda ravinud!” Ema sai terveks ja lubas Luciale teda säästa meheleminekust, kuid solvunud noormees andis tüdruku kristlasi tagakiusanud keiser Diocletaniuse asehaldurile üles. Lucia arreeteriti ja teda piinati, kuid ta ei loobunud oma usust Jumalasse. Karistuseks saadeti ta bordelli lõbutüdrukaks. Härjavanker, millel teda läbi linna veeti, jäi aga maapinna külge kinni ja seda ei õnnestunud liikuma saada. Paganlikud vahimehed valasid Luciale keevat õli, kuid Lucia ei saanud viga. Meeleheites surus keegi mõõga läbi tüdruku kaela, kuid ka sellest ta ei surnud. Ta elas seni, kuni tuli keegi, kes tegi talle viimse võidmise.

Lucia suri märtrisurma 13. detsembril 304 ja teda kujutatakse kristlikus kunstis kaelahaava läbistava mõõga või pistodaga. Ta võib hoida ka kahte silma vaagnal, mis viitab legendile, et ta rebis enne surma oma silmad peast ja saatis need noormehele, kes oli tahtnud temaga abielluda. Jumalaema andis talle aga kohe paari uusi ja veelgi ilusamaid silmi. Tunnusena on tal lisaks käes palmioks ja õlilamp või küünal. Pärast surma kuulutati Lucia pühakuks. Keskajal oli ta Itaalias, aga eriti Sitsiilias armastatud kaitsepühak. Pühak Lucia reliikviaid säilitati alguses Santa Lucia kirikus Veneetsias. Kirik lammutati 1861, sest see jäi ette uuele raudteejaamale ning säilmed viidi üle lähedalasuvasse San Geremia kirikusse, kus neid saab praeguseni vaadata. Veneetsia raudteejaam kannab aga pühaku nime – Venezia Santa Lucia.

*Soojendagu meie südameid, Issand,
neitsi ja märter Lucia eestkoste,
et tema sünnipäeva ajalikult tähistades
suunaksime pilgud igavikku
Kristuse, meie Issanda läbi,
kes koos Sinuga elab ja valitseb igavesti.
Aamen.*

Illustratsioon: Jaana Maria Unga

Aga lootuse Jumal täitku teid kõige rõõmu ja rahuga usus, et teil oleks küllaga lootust Püha Vaimu väes! Rm 15:13